

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016**

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ (ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ)

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων:

- α) Μακεδονικός Αγώνας
- β) Ψυχρός Πόλεμος
- γ) Συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να συνδυάσετε τα πολιτικά πρόσωπα και τα ιστορικά δεδομένα με τα οποία αυτά σχετίζονται, αντιστοιχίζοντας κάθε φορά ένα γράμμα της στήλης **A** με έναν μόνο αριθμό της στήλης **B** (περισσεύουν τρία ιστορικά δεδομένα).

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
α. Μέτερνιχ	1. Κριμαϊκός Πόλεμος
β. Ναπολέον Γ΄	2. Αβασίλευτη Δημοκρατία
γ. Αλέξανδρος Παπαναστασίου	3. Εθνική Ριζοσπαστική Ένωση
δ. Αριστείδης Μπριάν	4. Βασιλευομένη Δημοκρατία
ε. Αλέξανδρος Παπάγος	5. Συνέδριο της Βιέννης
	6. Ελληνικός Συναγερμός
	7. Συνέδριο του Βερολίνου
	8. Σχέδιο για την Ευρωπαϊκή ενοποίηση

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Το κίνημα της Εθνικής Άμυνας (μονάδες 6) και τα «Νοεμβριανά» (μονάδες 9).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β2

Οι συνέπειες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου για την ανθρωπότητα.

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να συσχετίσετε το εκσυγχρονιστικό έργο του Χαριλάου Τρικούπη (δεκαετία 1880) με το αντίστοιχο του Ελευθερίου Βενιζέλου (1910–1912), ως προς τις μεταρρυθμίσεις που αφορούσαν:

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016**

α) την πολιτική ζωή και τη δημόσια διοίκηση της χώρας (μονάδες 17) και
β) τις ένοπλες δυνάμεις και τη δημόσια τάξη (μονάδες 8).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Το 1886, το μεταρρυθμιστικό τους έργο [Α. Κουμουνδούρου και Χ. Τρικούπη] εμπλουτίστηκε από δύο σημαντικούς νεωτερισμούς: την καθιέρωση της ευρύτερης εκλογικής περιφέρειας –του νομού δηλαδή αντί της επαρχίας– και τη μείωση του αριθμού των βουλευτών σε 150. Τα μέτρα αυτά, και ειδικότερα η νέα εκλογική περιφέρεια, στόχευαν στον περιορισμό του στενού, προσωποποιημένου δεσμού των βουλευτών με τους εκλογείς και τους τοπικούς κομματικούς παράγοντες, στη χειραγωγή των τοπικών περιφερειακών συμφερόντων. Παραλλήλως, η εκλογική μεταρρύθμιση ωφελούσε και την εμβέλεια της κομματικής ταυτότητας· οι τοπικοί κομματάρχες θα υπάκουαν περισσότερο από ό,τι στο παρελθόν στις βουλές του εθνικού κέντρου, όπου η ηγεσία του κάθε κόμματος διαμόρφωνε την κεντρική πολιτική της.

Ν. Μαρωνίτη, «Η εποχή του Γεωργίου Α΄. Πολιτική ανανέωση και αλυτρωτισμός», στο *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000*, τ.5, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2003, σ. 21.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η δεύτερη από τις δύο συνθήκες που σφράγισαν βαθιά τη λειτουργία του Κράτους ήταν η εξάρτηση των δημόσιων υπαλλήλων από τους πολιτικούς. Οι προσλήψεις μέσω της πατρωνείας δεν ήταν η μόνη αιτία

αυτής της εξάρτησης. Υπήρχαν επιπλέον οι γνώριμοι τρόποι κυριαρχίας με μέσο τη διαφθορά: οι προαγωγές και οι μεταθέσεις στα καλά πόστα· το προνόμιο της παραμονής σε μια υπηρεσία της Αθήνας ή έστω μιας άλλης μεγάλης πόλης· η απονομή της μονιμότητας στους ευνοούμενους έκτακτους δημόσιους υπαλλήλους· οι συχνές άδειες· η ποιότητα ή ακόμα και η ποσότητα εργασίας· τα «στραβά μάτια» σε περιπτώσεις παράλληλης απασχόλησης αντίθετης με το «ασυμβίβαστο»· στις υψηλότερες βαθμίδες της ιεραρχίας, η συμμετοχή σε καλοπληρωμένες επιτροπές, στις περίφημες αποστολές και στα ειδικά προγράμματα επιμόρφωσης στο εξωτερικό· και ούτω καθεξής μ' ένα φαινομενικά ατελείωτο ρεπερτόριο παροχών που μπορούσε να προσφέρει στο δημόσιο υπάλληλο ο υπουργός ή μέσω αυτού, ο οποιοσδήποτε άλλος πολιτικός του προστάτης.

Αυτή η κατάσταση διευκολυνόταν από την ανυπαρξία κάθε ουσιαστικής συνταγματικής κατοχύρωσης των δημόσιων υπαλλήλων. Η

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016

αρχή της μονιμότητας καθιερώθηκε για πρώτη φορά με τη συνταγματική αναθεώρηση του 1911, μαζί με τις διατάξεις για τις ειδικές επιτροπές που θ' αποφάσιζαν για τις προαγωγές και τις μεταθέσεις.

Γ. Δερτιλής, *Κοινωνικός μετασχηματισμός και στρατιωτική επέμβαση, 1880-1909*, β' έκδ., Αθήνα, Εξάντας, 1977, σ. 148.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Ο Βενιζέλος ανέλαβε ο ίδιος τα υπουργεία Στρατιωτικών και Ναυτικών, και έκανε τη βελτίωση των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων έναν από τους κυριότερους στόχους του. [...]

[...] Οι ξένοι παρατηρητές εξέφρασαν την άποψη ότι ο στρατός ήταν ικανοποιητικός. Αυτό οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στο έργο που είχε επιτελέσει η γαλλική στρατιωτική αποστολή με επικεφαλής το στρατηγό Eydoux, ο οποίος είχε φτάσει στην Ελλάδα τον Ιανουάριο του 1911. Βρίσκοντας ότι οι ανώτατοι αξιωματικοί ήταν πολύ χαμηλού επιπέδου και ότι έλειπαν σχεδόν εντελώς από το στράτευμα οι καλά εκπαιδευμένοι επιτελάρχες, ο Γάλλος στρατηγός έστειλε αρκετούς κατώτερους αξιωματικούς στη Γαλλία για εκπαίδευση. Ίδρυσε επίσης μια σχολή επιτελών και στρατιωτικές σχολές για τα διάφορα όπλα. [...]

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου της αναδιοργάνωσης, σημαντική προσοχή δόθηκε στο ναυτικό. Αξιωματικοί του ναυτικού στάλθηκαν για εκπαίδευση στην Αγγλία· από την Αγγλία έφτασε μια αποστολή από αξιωματικούς του ναυτικού, με επικεφαλής το ναύαρχο Tufnell. [...] Τον Νοέμβριο του 1912 τον ελληνικό στόλο τον αποτελούσαν: ένα βαρύ καταδρομικό, τρία θωρηκτά (παλαιά σκάφη που είχαν επισκευαστεί), έξι βαριά και οκτώ ελαφρά αντιτορπιλικά, τέσσερα τορπιλοβόλα, οκτώ κανονιοφόροι, τέσσερα εξοπλισμένα ατμόπλοια της γραμμής, ένα υποβρύχιο, και άλλα μικρότερα σκάφη.

D. Dakin, *Η ενοποίηση της Ελλάδας 1770-1923*, μτφρ. Α. Ξανθόπουλος, β' έκδ., Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1984, σσ. 282 και 284-285.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις:

α) να προσδιορίσετε την έννοια «Τρίτος Κόσμος» (μονάδες 6).

β) να αναφερθείτε (i) στα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι χώρες του Τρίτου Κόσμου από τη δεκαετία του 1960 έως και τη δεκαετία του 1980 (μονάδες 14), (ii) στις επιδιώξεις τους (μονάδες 2), και (iii) στο βασικό πλεονέκτημα των χωρών αυτών στο πεδίο των διεθνών σχέσεων (μονάδες 3).

Μονάδες 25

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Αποαποικιοποίηση και επανάσταση μετέβαλαν δραματικά τον πολιτικό χάρτη του πλανήτη. Ο αριθμός των διεθνών αναγνωρισμένων ανεξαρτήτων κρατών στην Ασία πενταπλασιάστηκε. Στην Αφρική, όπου το 1939 υπήρξε ένα και μόνο ανεξάρτητο κράτος, τώρα υπήρχαν γύρω στα πενήντα. Ακόμα και στη Λατινική Αμερική, όπου η πρόωμη αποαποικιοποίηση στο δέκατο ένατο αιώνα άφησε πίσω της κάπου είκοσι Δημοκρατίες, η αποαποικιοποίηση πρόσθεσε τώρα άλλες δώδεκα. Ωστόσο, το σημαντικό δεν ήταν ο αριθμός των κρατών αυτών, αλλά η τεράστια και αυξανόμενη δημογραφική βαρύτητα και πίεση που αντιπροσώπευαν συλλογικά.

Αυτή ήταν η συνέπεια μιας εκπληκτικής δημογραφικής έκρηξης που σημειώθηκε στον εξαρτημένο κόσμο μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, η οποία άλλαξε και συνεχίζει να αλλάζει την ισορροπία του παγκόσμιου πληθυσμού.

[...] Αρκετές χώρες με γιγαντιαίο πληθυσμό αντιμετώπιζαν τόσα προβλήματα έχοντας να θρέψουν δεκάδες εκατομμυρίων πρόσθετα στόματα, ώστε κάπου-κάπου οι κυβερνήσεις κατέφευγαν σε ωμό και αλύπητο καταναγκασμό για να επιβάλουν στους πολίτες τους τον έλεγχο των γεννήσεων ή κάποιο άλλο είδος περιορισμού στο μέγεθος της οικογένειας (επισημαίνεται ιδιαίτερα η εκστρατεία στείρωσης στην Ινδία στη δεκαετία του '70 και η πολιτική «μόνο ένα παιδί» της Κίνας).

[...] Υπήρχαν δύο περιοχές στον Τρίτο Κόσμο όπου οι ενδογενείς εντάσεις, άσχετες ουσιαστικά με τον Ψυχρό Πόλεμο, δημιουργούσαν διαρκείς συνθήκες σύγκρουσης που κατά περιόδους ξεσπούσε σε πόλεμο: ήταν η Μέση Ανατολή και το βόρειο τμήμα της Ινδικής υπο-ηπείρου. (Δεν είναι τυχαίο ότι και οι δύο αυτές περιοχές κληρονόμησαν τα σύνορα που είχαν χαράξει αυθαίρετα οι αυτοκρατορικές δυνάμεις).

E.J. Hobsbawm, *Η εποχή των άκρων. Ο Σύντομος Εικοστός Αιώνας 1914-1991*, μτφρ. Β. Καπετανγιάννης, β' έκδ., Αθήνα, Θεμέλιο, 1997, σσ. 441-443 και 459.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Κάθε περιοχή του Τρίτου Κόσμου είναι δυνητικά «εστία αναταραχής». Αυτό δεν συμβαίνει μόνο επειδή τα προβλήματα του ρατσισμού, της φτώχειας, της πείνας και του υπερπληθυσμού καθιστούν τις περιοχές αυτές ιδιαίτερα τρωτές σε βίαιες πολιτικές συγκρούσεις. Συμβαίνει επίσης επειδή οι υπερδυνάμεις –οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Σοβιετική Ένωση, τα ευρωπαϊκά κράτη και η Κίνα ακόμα– ετοιμάζονται να συγκρουστούν μεταξύ τους μέσω τριτοκοσμικών αντιπάλων, αυξάνοντας έτσι την πιθανότητα της σύγκρουσης με την προθυμία τους να την ενθαρρύνουν. Για να προστατευθούν από τον κίνδυνο άμεσης

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016**

αντιπαράθεσης μεταξύ τους, τα ανεπτυγμένα αυτά κράτη παρεμβαίνουν στους εμφύλιους πολέμους άλλων, υποστηρίζοντας τις αντιτιθέμενες παρατάξεις, με μια ένταση που συχνά διαψεύδει το διακηρυγμένο συμφέρον τους να αποφύγουν ένα γενικό παγκόσμιο πόλεμο.

Σημ: Τα δεδομένα του κειμένου αφορούν το τέλος της δεκαετίας του 1970.

E. Burns, *Ευρωπαϊκή Ιστορία, Εισαγωγή στην ιστορία και τον πολιτισμό της νεότερης Ευρώπης*, τ. 2, μτφρ. Τ. Δαρβέρης, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 1985, σσ. 371-372.

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α) Μακεδονικός Αγώνας: σχολικό βιβλίο, σελ. 65-66 «Ο ανταγωνισμός των Βουλγάρων με τους Έλληνες εκδηλώθηκε... στον οποίο οι Έλληνες και οι Βούλγαροι βρέθηκαν σύμμαχοι εναντίον των Τούρκων».

β) Ψυχρός Πόλεμος: σχολικό βιβλίο, σελ. 139 «Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο το διεθνές σύστημα... έμεινε γνωστός ως «Ψυχρός Πόλεμος».

γ) Συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου: σχολικό βιβλίο, σελ. 163-164 «Τον Φεβρουάριο του 1959... Η ανακήρυξη της κυπριακής ανεξαρτησίας έγινε τον Αύγουστο του 1960».

ΘΕΜΑ Α2

- α. 5
- β. 1
- γ. 2
- δ. 8
- ε. 6

ΘΕΜΑ Β1

Σχολικό βιβλίο, σελ. 84 «Στις 16/29 Αυγούστου 1916 εκδηλώθηκε το αναμενόμενο κίνημα της Εθνικής Άμυνας στη Θεσσαλονίκη... είχαν ως συνέπεια τη σκλήρυνση της θέσης της Γαλλίας έναντι του Κωνσταντίνου και την εκθρόνισή του.»

ΘΕΜΑ Β2

Σχολικό βιβλίο, σελ. 132 «Γενικότερα, ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος προκάλεσε... μετά τη ρίψη της ατομικής βόμβας.»

**ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016
ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ**

ΘΕΜΑ Γ1

Σχολικό βιβλίο, σελ. 61-62

α) Οι σοβαρές απόπειρες εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης αναλήφθηκαν στην Ελλάδα με μεγάλη καθυστέρηση και όχι χωρίς παλινωδίες και υποχωρήσεις. Στη δεκαετία του 1880 και στα πρώτα χρόνια της επόμενης δεκαετίας ο Χαρίλαος Τρικούπης προώθησε ευρύ πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων και δημόσιων έργων. Προκειμένου να απελευθερώσει την πολιτική ζωή της χώρας από την τυραννία του τοπάρχη βουλευτή, ο Τρικούπης διεύρυνε την εκλογική περιφέρεια από επαρχιακή σε νομαρχιακή και μείωσε κατ' αυτόν τον τρόπο στο ήμισυ τον αριθμό των βουλευτών. Όπως επιβεβαιώνει το κείμενο Α, δύο σημαντικοί νεωτερισμοί με τους οποίους εμπλουτίστηκε το μεταρρυθμιστικό έργο του Κουμουνδούρου και του Τρικούπη σε αυτόν τον τομέα ήταν η καθιέρωση της ευρύτερης εκλογικής περιφέρειας αντί της επαρχίας και η μείωση των βουλευτών σε 150. Στόχος ήταν ο περιορισμός των στενών σχέσεων των βουλευτών με τους εκλογείς ή τους τοπικούς κομματικούς παράγοντες που οδηγούσαν στην εξυπηρέτηση τοπικών συμφερόντων. Επιπλέον, με αυτόν τον τρόπο οι τοπικοί κομματάρχες θα ακολουθούσαν περισσότερο τις αποφάσεις και την κεντρική πολιτική του εθνικού κέντρου όπως αυτά διαμορφώνονταν από την ηγεσία του κάθε κόμματος. Για να καταστήσει μάλιστα την κρατική μηχανή ανεξάρτητη από τις κυβερνητικές αλλαγές, όρισε αυστηρά κριτήρια επιλογής των δημόσιων υπαλλήλων και προώθησε γενναία εκκαθάριση του δικαστικού κλάδου από κομματικούς εγκαθέτους.

Το έργο του Τρικούπη συνέχισε, μετά την έλευσή του στην κεντρική ελληνική πολιτική σκηνή, ένας ακόμη μεγάλος εκσυγχρονιστής, ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Ο Βενιζέλος προσκλήθηκε από την ηγεσία του Στρατιωτικού Συνδέσμου –που είχε ηγηθεί το 1909 του Κινήματος στο Γουδί– από την Κρήτη στην Αθήνα ως εκπρόσωπος του Συνδέσμου στις διαπραγματεύσεις του με την πολιτειακή και την πολιτική ηγεσία του τόπου, με τη σαφή εντολή να προωθήσει ευρύτατες συνταγματικές και διοικητικές μεταρρυθμίσεις. Πιστός στην εντολή αυτή και κινούμενος από την πεποίθησή του ότι ο εκσυγχρονισμός της Ελλάδας αποτελούσε εθνική ανάγκη ύψιστης προτεραιότητας, ο Κρητικός ηγέτης προέβη στην ευρεία μεταρρύθμιση του Συντάγματος του 1864, σε βαθμό που το

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016

Σύνταγμα του 1911 να θεωρείται ουσιαστικά νέο Σύνταγμα. Μείωσε την πλειοψηφία από το ήμισυ των βουλευτών στο ένα τρίτο, ώστε να επισπεύσει το νομοθετικό έργο της Βουλής, απέκλεισε την εκλογή εν ενεργεία αξιωματικών των ενόπλων δυνάμεων στο αξίωμα του βουλευτή, όρισε τη δυνατότητα του κράτους να απαλλοτριώνει περιουσιακά στοιχεία πολιτών, όταν το απαιτούσε το «συμφέρον» του δημοσίου (όχι μόνο για λόγους «ανάγκης»), προκειμένου να διευκολυνθεί η απαλλοτρίωση των μεγάλων γαιοκτησιών και καθιέρωσε συνταγματικά τη μονιμότητα των δημόσιων υπαλλήλων. Σύμφωνα με τον Δερτιλή στο κείμενο Β', οι πελατειακές σχέσεις δημοσίων υπαλλήλων - πολιτικών έπαιζαν καθοριστικό ρόλο στη λειτουργία του κράτους: προαγωγές και μεταθέσεις σε καλές θέσεις, παραμονή σε υπηρεσίες της Αθήνας ή άλλου αστικού κέντρου, συχνές άδειες, παραβλέψεις στην ποιότητα ή και ποσότητα της εργασίας ή σε περιπτώσεις παράλληλης εργασίας που ήταν αντίθετη με το ασυμβίβαστο. Ακόμα και στις υψηλότερες βαθμίδες η ευνοιοκρατία ήταν συχνό φαινόμενο, όπως η συμμετοχή σε καλοπληρωμένες επιτροπές, αποστολές ή σε προγράμματα επιμόρφωσης στο εξωτερικό. Γενικά οι παροχές από τους υπουργούς ή άλλους πολιτικούς προστάτες προς τους δημοσίους υπαλλήλους ήταν συνήθεις, οι οποίες διευκολυνόταν από την ανυπαρξία συνταγματικής κατοχύρωσης των δημοσίων υπαλλήλων. Η καθιέρωση της αρχής της μονιμότητας με τη συνταγματική μεταρρύθμιση του 1911 συμπεριέλαβε και άλλες διατάξεις για επιτροπές που θα αποφάσιζαν για τις προαγωγές και μεταθέσεις.

β) Για την εμπέδωση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας ο Τρικούπης προέβη σε εξίσου γενναίες αλλαγές στα Σώματα Ασφαλείας και στους σχετικούς με τις προσλήψεις και προαγωγές στα σώματα αυτά κανονισμούς. Αναδιοργάνωσε τον στρατό και τον στόλο, με τη μετάκληση στρατιωτικών ειδικών από τη Γαλλία και την Αυστρία, και περιόρισε δραστικά τη δυνατότητα των αξιωματικών των ενόπλων δυνάμεων να εκλέγονται βουλευτές.

Από την πλευρά του ο Ελευθέριος Βενιζέλος, στο πλαίσιο του εκσυγχρονιστικού του προγράμματος, στον τομέα των ενόπλων δυνάμεων προσκάλεσε στρατιωτικές αποστολές από τη Γαλλία και την Αγγλία για τον εκσυγχρονισμό του στρατού και του στόλου αντιστοίχως. Μάλιστα όπως αναφέρει το κείμενο Γ, ανέλαβε ο ίδιος τα

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016

υπουργεία Στρατιωτικών και Ναυτικών για να πετύχει τη βελτίωσή τους. Παράλληλα, το έργο της γαλλικής αποστολής, με επικεφαλής το στρατηγό Eydoux, για τον εκσυγχρονισμό τους στρατού κρίνεται ικανοποιητικό, καθώς έστειλε αρκετούς κατώτερους αξιωματικούς στη Γαλλία για εκπαίδευση κρίνοντας ότι έλειπαν από το στράτευμα οι καλά εκπαιδευμένοι επιτελάρχες, ενώ ίδρυσε σχολή επιτελών και στρατιωτικές σχολές σε διάφορα όπλα. Όσον αφορά το ναυτικό στο οποίο έδωσε ιδιαίτερη προσοχή, το ίδιο παράθεμα αναφέρει ότι αξιωματικοί του ναυτικού στάλθηκαν για εκπαίδευση στην Αγγλία από την οποία ήρθαν αξιωματικοί με επικεφαλής το ναύαρχο Tufnell για την αναδιοργάνωσή του. Επισημαίνεται ότι τον Νοέμβριο του 1912 τον ελληνικό στόλο αποτελούσαν ένα βαρύ καταδρομικό, τρία θωρηκτά (παλαιά σκάφη που είχαν επισκευαστεί), έξι βαριά και οκτώ ελαφρά αντιτορπιλικά, τέσσερα τορπιλοβόλα, οκτώ κανονιοφόροι, τέσσερα εξοπλισμένα ατμόπλοια της γραμμής, ένα υποβρύχιο, και άλλα μικρότερα σκάφη.

ΘΕΜΑ Δ1

Σχολικό βιβλίο, σελ. 139, 152-153

α) Οι περισσότερες αποικίες απέκτησαν την ανεξαρτησία τους μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960. Τα νέα κράτη που ανέκυψαν από τη διαδικασία της αποαποικιοποίησης, κυρίως στην Ασία και στην Αφρική, συγκρότησαν τον Τρίτο Κόσμο, που δεν κατάφερε όμως να αμφισβητήσει τον διπολικό χαρακτήρα του μεταπολεμικού διεθνούς συστήματος. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το κείμενο Α, η αποαποικιοποίηση και οι επαναστάσεις στις περιοχές αυτές μετέβαλαν τον παγκόσμιο πολιτικό χάρτη, καθώς αυξήθηκε ο αριθμός των αναγνωρισμένων ανεξάρτητων κρατών. Στην Ασία συγκεκριμένα πενταπλασιάστηκε και στην Αφρική, ενώ το 1939 υπήρχε μόνο ένα ανεξάρτητο κράτος, το 1970 υπήρχαν 50. Παράλληλα, και στην κεντρική Αμερική στο 19ο υπήρχαν 20 ανεξάρτητα κράτη, ενώ μέχρι το 1970 προστέθηκαν άλλα 12.

β) i. Οι χώρες αυτές αντιμετώπιζαν στην πλειονότητά τους τεράστιες οικονομικές δυσχέρειες. Επιπλέον, έπρεπε να διαχειριστούν προβλήματα, όπως τη ραγδαία αύξηση του πληθυσμού τους και εσωτερικές αναταραχές, που συχνά οδηγούσαν σε σκληρότατους εμφύλιους πολέμους. Όπως σχολιάζει το κείμενο Α, η τεράστια δημογραφική

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016

ανάπτυξη που σημειώθηκε μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο άλλαξε τις ισορροπίες του παγκόσμιου πληθυσμού. Πολλές από αυτές τις χώρες αντιμετώπισαν σημαντικό επισιτιστικό πρόβλημα, καθώς ο πληθυσμός τους αυξήθηκε κατά δεκάδες εκατομμύρια, με αποτέλεσμα οι κυβερνήσεις να καταφεύγουν σε λύσεις όπως έλεγχο γεννήσεων ή άλλους περιορισμούς στο μέγεθος της οικογένειας, π.χ. εκστρατεία στείρωσης στην Ινδία κατά τη δεκαετία του 1970 ή πολιτική «μόνο ένα παιδί» στην Κίνα. Παράλληλα, το κείμενο Α προσθέτει ότι στη Μέση Ανατολή και το βόρειο τμήμα της Ινδικής υπο-ηπείρου δημιουργούνταν συγκρούσεις, από εντάσεις άσχετες με τον Ψυχρό πόλεμο, που πολλές φορές οδηγούσαν σε πολεμικές συρράξεις. Επιπλέον, όπως προσθέτει το κείμενο Β, προβλήματα όπως ο ρατσισμός, η φτώχεια, η πείνα και ο υπερπληθυσμός καθιστούσαν τις περιοχές αυτές εστίες αναταραχής κάνοντάς τες ευάλωτες σε βίαιες πολεμικές συγκρούσεις. Επίσης, υπερδυνάμεις όπως η ΗΠΑ, η Σοβιετική Ένωση, τα ευρωπαϊκά κράτη και αρκετές φορές και η Κίνα τις χρησιμοποιούσαν ως μέσο μεταξύ τους σύγκρουσης, για να αποφύγουν την ευθεία αντιπαράθεση, βάζοντάς τες να συγκρουστούν μεταξύ τους ή παρεμβαίνοντας σε εμφυλίους πολέμους, υποστηρίζοντας τη μια ή την άλλη αντιτιθέμενη παράταξη, παρά τη διακήρυξή τους να αποφύγουν ένα γενικό παγκόσμιο πόλεμο.

ii. Κύριες επιδιώξεις των χωρών του Τρίτου Κόσμου ήταν η κατοχύρωση της εθνικής ανεξαρτησίας τους (ώστε να μη συνεχιστεί ο αποικιακός έλεγχος με άλλα μέσα, κυρίως οικονομικά) και η οικονομική τους ανάπτυξη.

iii. Το βασικό πλεονέκτημά τους ήταν ο αριθμός τους: ήδη από τη δεκαετία του 1960 διέθεταν την πλειοψηφία στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, η οποία όμως δε λαμβάνει δεσμευτικές αποφάσεις. Οι χώρες του Τρίτου Κόσμου επομένως δε διέθεταν ούτε τις οικονομικές ούτε τις θεσμικές προϋποθέσεις για να αμφισβητήσουν τις πραγματικότητες του διπολικού κόσμου. Πάντως, στον Τρίτο Κόσμο εντάσσονταν και ορισμένες χώρες με σημαντικές πλουτοπαραγωγικές πηγές (π.χ. πετρέλαιο), καθώς και η ισχυρή Ινδία, η οποία, παρά τις διαρκείς διαμάχες της με το γειτονικό Πακιστάν, εξελίχτηκε σε αξιόλογη ασιατική δύναμη υπό την ηγεσία του Τζαβάχαρλαλ («Παντίτ») Νεχρού και της κόρης του, Ίντιρα Γκάντι. Επιπλέον, στους κόλπους του Τρίτου Κόσμου αναπτύχθηκε το Κίνημα των Αδεσμεύτων, το οποίο συγκροτήθηκε επίσημα το 1961 στη Διάσκεψη του Βελιγραδίου. Οι Αδέσμευτοι δεν

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2016

επιζητούσαν απλώς τη διατήρησή τους εκτός των δύο συνασπισμών, δυτικού και ανατολικού, αλλά μια ενεργητική ουδετερότητα στον Ψυχρό Πόλεμο, ώστε να επηρεάσουν, ως αυτόνομος παράγοντας, τη διεθνή σκηνή. Τα ισχυρότερα μέλη του Κινήματος των Αδεσμεύτων ήταν η Ινδία, η Αίγυπτος και η Γιουγκοσλαβία του Τίτο. Στο Κίνημα μετείχε και η Κύπρος. Η δραστηριότητα των Αδεσμεύτων έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της ανακατανομής των πόρων του πλανήτη και οδήγησε, τις δεκαετίες του 1970 και του 1980, σε έναν διάλογο Βορρά-Νότου, με σκοπό τη μείωση των ανισοτήτων. Πάντως, το Κίνημα των Αδεσμεύτων δε διέθετε επαρκή ισχύ ή και συνοχή, ώστε να επιτύχει τους φιλόδοξους στόχους του.

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΤΩΝ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ
«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» ΚΑΙ «ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ» ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ
www.floropoulos.gr